

Pogovor

POGOVOR Z IRENO CERAR

»Vsaka knjiga mi je podarila nove prijatelje«

Mama, partnerica, Domžalčanka s stalnim naslovom v Ljubljani. Urednica revije National Geographic Junior, avtorica vodnika Kamniške pravljčne poti, pripovedovalka ljudskih pravljic, vodnica Planinske zveze Slovenije. Prejemnica priznanja Slovenske sekcije IBBY 2016 – nagrade, ki jo Slovenska sekcija IBBY, združenje za uveljavljanje mladinske književnosti, podeljuje za izjemne dosežke na področju promocije mladinske književnosti in branja.

Na enem izmed intervjujev ste rekli, da s svojim delom nadaljujete družinsko tradicijo. Pravijo, da je bil izreden pripovedovalec že vaš stari oče. Se spomnite, katera izmed njegovih pripovedk vam je bila najbolj všeč ter kakšna je bila zgodba te pripovedke?

Ja, moj stari ata Miha Cerar – Boštenkov iz Zaloga pod Sveto Trojico je znal pripovedovati tako, da so se nam otrokom našpčila ušesa, od vznemirljivosti, napetosti (malo tudi strahu) pa se nam je ježila koža! Pripovedoval je namreč večina strašljive pravljice. Najbolj se spominam tiste od fanta, ki je šel v pekel po hudičovo vino (jo, kako sem se bala, da bo hudič zavohal fanta, ki se je skrival pod posteljo!), pa tiste od hudobe, ki naj bi živel v močvirju pod Sokličem, vaško gostilno, ki še danes obstaja. Nekega večera je mlinarčku pijančku, ki je v gostilni zapil ves denar, posodila možno denarja. Ko je že eno leto prišla, da bi izterjala dolg, pa se ji mlinarček pijanček trikrat bistoumo izmuznil. Na koncu je ta simpatična in radodarna hudoba ostala praznih rok ... Velikokrat se sprašujem, od kod so te pravljice prišle k mojemu dedku? Bil je furman, kdo ve, kdo jih je povedal njemu?

Po izobrazbi ste diplomirana literarna komparativistka – od kje takšna ljubezen do besed, slovenskega jezika, pravljic, pripovedovanja ter slovenskih ljudskih pravljic? Je bil prav za vse »kriv« vaš stari oče?

»Ne, seveda ne. Najbolj zaslužna za to ljubezensko razmerje je knjižničarka Ema Novak. Odraščala sem namreč na Osnovni šoli v Domžalah, kjer sta bila zaposlena oba starša. Nisem hodila v vrtec, me je pa dopolnile večina gostila knjižničarka, ki je imela knjižnico poleg moje sobe (seveda, danes si česa takšnega sploh ne moremo predstavljati ...). Veliko sva se pogovarjali, še danes se spominam, kako vznemirljiva vprašanja o prebranim mi je znala postavljati in kako me je veselilo grebsti za odgovori. In še danes se spominam njenja knjižnice, ki je obetala toliko vznemirljivih zgodb!«

Izdali ste že tretji vodnik, Kamniške pravljčne poti. Od kje vam inspiracija, da ste se lotili takšnega projekta?

»Kamniška knjižnica me je leta 2010 povabila k sodelovanju, da ob sobotah pripravim program za družine – kratke sprehode, izlete s pripovedovanjem ljudskih pravljic, predvsem s kamniškega konca, ki je izredno bogato s pripovednim izročilom. Tako se je začelo. Ta doživljaja smo poimenovali Kamniške pravljčne poti. Hitro so postale

zelo priljubljene in dobro obiskane, skupaj smo doživeli več kot 30 sobot v Kamniku, Komendi, tudi na Vrnskem. Po več letih se je teh priprav – mapič s pravljicami in drugim, stvarnim gradivom – nabralo toliko, da se nam je zdelo smiselno izdati tudi knjigo. Knjiga Kamniške pravljčne poti je nekakšen vsestranski priročnik za starše ali pohodnike nasploh: v njem imajo ljudske zgodbe o kraju, kamor se odpravljamo, pa tudi opis izleta. Domišljjski in stvarni del se združita v celoto. Ni jim treba iskati brskati po knjigah in nositi na kup, da bi pripravili zanimivo doživetje za otroke – to delo sem zanje opravila jaz.»

Vodnik se že v samem izhodišču razlikuje od ostalih vodnikov, saj je kombinacija ljudskih pravljic in pripovedk ter izletov, ki nas popeljejo do krajev, omenjenih v zgodbah. Kateri izmed dvajsetih opisanih izletov pa je vam najljubši ter zakaj?

»Uf, to so vedno težka vprašanja. Nimam najljubšega, zelo ljuba pa mi je zagotovo Medvedja ali Mokriška jama. Ker sem bila tam ob nastajanju knjige prvič in ker gre za osupljivo lokacijo z zelo zlahtno arheološko dediščino. Ker me je tja peljal Bojan Pollak in smo s fotografom Sašom Kočvarjem skupaj preživel krasen poznojesenski dan. Imeli smo iskrene debate. No, vidite, kako je za spomine pomembna tudi dobra družba!«

Ste že od nekdaj pripovedovali pravljice ali ste to ljubezen do pripovedovanja odkrili nedavno? »Časih, ko še nisem bila mama, sem priložnostno pripovedovala pravljice – neakom, otrokom na planinskih izletih ali taborih ... Nekako v sebi sem vedela, da se bom temu enkrat bolj zares posvetila. Ko sem rodila hči in po izidu druge knjige (Pravljčne poti v zgodovino) pa me je zagrabila prav silna notranja nujna, da moram pripovedovati. Začela sem obiskovati seminarje in tečaj pripovedovanja, veliko sem poslušala druge pripovedovalce ter skoznje iskala sebe. Ta proces je bil včasih kar zapleten – pogosto se mi je zdelo, da mi je bilo lažje, ko o umetnosti pripovedovanja nisem vedela ničesar. Kakorkoli že, zdi se mi, da je pripovedovanje zgodb nekaj, kar me bo spremljala še dolgo časa. In čemur se ne morem izogniti.«

Kje ter komu najrajši pripovedujete pravljice? Imate kakšen poseben kotiček, ki vam izredno veliko pomeni?

»Najrajši pripovedujem na lepih krajih – zakaj je tako, ne znam niti razložiti. Lepo mi je v naravi, kjer pripovedovanje lahko združimo z gibanjem in ko že malo predihani in zadovoljni najdemo kak lep kotiček za pripovedovanje, najsi bo to jasa z lepim razgledom, pod kakšnim častitljivi starim drevesom, ob jezeru, reki ... Takrat se mi zdi, kot da bi kraj s svojo lepoto postal del moje zgodbe, mojega pripovedovanja ali pa kot da bi se zgodba in prostor spojila v neko novo, skupno dimenzijo, ki lahko povzroči močnejše doživljanje tega trenutka. Opažam, da sem na prostem – kljub temu da je pri takšnem tipu dogodka več možnosti za nepredvidljive zaplete kot v zaprtih prostorih – tudi sama bolj sproščena. Rada pripovedujem tudi v zanimivih zaprtih prostorih: na gradovih, razvalinah, kmetijah, starih hišah, pod kozolecem, v muzejih, celo v cerkvah ... V izjemnih prostorih se človek pač počuti izjemno lepo. Imam svoje posebne kotičke, kjer študiram pravljice, ampak naj ostanejo še najprej moji. Kar se pa običajna tiče, pa pripovedujem rada tako otrokom kot odraslim.«

Zgodb ne pišete po svoji domišljiji, ampak so preverjene v strokovnih krogih, prav tako je vsak izlet naknadno preverjen. Od kje ste črpal

ve informacije, navdih za Kamniške pravljčne poti? Ste na svoji raziskovalni poti spoznali koga, ki se vas je še posebej dotaknil s svojo pripovedjo ali življenjsko izkušnjo?

»Zgodbe v mojih knjigah niso avtorske, nisem jih napisala jaz, pač pa gre za stare ljudske pripovedi, ki so bodi pravljice ali povedke. Veliko dela in iskanja je potrebnega, da najdem prave, pripadajoče zgodbe k določnemu izletu, da sestavim smiselno celoto – to je najtežje. Opis izleta je seveda rezultat študija in mojega osebnega doživljanja kraja, ki poskuša biti navduhujoč ter ne preobložen z množico podatkov ter letnic. Vso celoto skušam prenesti v zgodbo, ki bi bralce toliko navdušila, da se obležijo, ubujejo in gredo od doma. V vsaki knjigi, tudi v Kamniških pravljčnih poteh, imam na koncu seznam virov in literature, ki radovednim lahko pomagajo k nadaljnemu iskanju. Sicer pa vse moje knjige pred tiskom pregledajo tudi različni recenzenti – strokovnjaki, poznavalci, domačini, ali znanstveniki ... Tako sem spoznala zares veliko prijaznih ljudi, ki so mi pomagali; vsaka knjiga mi je podarila nove prijatelje in to je ena od plati ustvarjanja knjig, ki mi zelo veliko pomeni. Pri Kamniških pravljčnih poteh mi je največ pomagal Bojan Pollak, ki je s kamniškimi hribi tako rekoč zrastle, zelo hvalna sem mu bila, da je svoje enciklopedično znanje ter bogate izkušnje delil z mano ter me obvaroval morebitnih napak in neumnosti, do katerih znajo biti Kamničani precej trdi.«

Zdi se, kot da je vaše celo življenje namenjeno otrokom, prenašanju bogatega izročila slo-

venskih gorskih pravljic in pripovedk s hkratnim spoznavanjem naše kulturne in naravne dediščine. Pravijo pa, da so pravljice pravzaprav pisane za odrasle – vedno znova jih lahko prebirate, vsakič te naučijo nekaj novega. Tudi sami radi preberate pravljice in jim prislulnete? »Vam je katera še prav posebej pri srcu?«

»Pravljice prebiram neprestano – trenutno tudi zato, ker pripravim novo knjigo Pravljčne poti čez mejo in raziskujem bogato zamejsko pripovedno izročilo ... Pri nas doma se neprestano bere: za delo in za zabavo. Najljubših pravljic in knjig je toliko, da z nastavevanjem ne bova končali do velike noči.«

Kdo bi bila Irena Cerar, če ne bi pripovedovala o Veroniki s kamniškega Malega gradu, Zakladu v Tuhijski dolini?

»Me sprašujete, kaj bi bila, če ne bi bila pripovedovalka? Še vedno bi bila urednica in avtorica. Naredila bi veliko več knjig kot jih sedaj. Če bi se bogato poročila ali našla radodarnega kulturnega mecena, bi odprla svoj pripovedovalski center, Pravljčno hišo, v kateri bi z majhno ekipo zanesenjakov in somišljenikov pripravljali vrhunski program za odrasle in otroke. Ali pa bi oblikovala Pravljčno hišo, nekakšen tematski park, na osnovi slovenskih ljudskih pravljic, ki ne bi bil čisto-površinsko-cenen, pač pa kakovosten in umetniško dragocen v svoji zasnovi, izvedbi ter programih. Če se mi vsega tega ne bi dalo voditi, pa bi se začela učiti, kako se peče »strudel« in kako se kuha marmelada. No ja, to si že dolgo obljubljam, v resnici pa bi se večina samo potepala in še več brala!«